

Välkommen till

Ute är inne

Hälsa-Lärande-Lek

21–22 september 2009
i Norrköping

Nationell konferens om utomhuspedagogik
– i Louis De Geer konsert & kongress,
Norrköpings stadslandskap, Himmelstalundsfältet
och Vrinneviskogens stadsnära naturreservat

www.utenavet.se

Arrangörer:

Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik, NCU • Erik Johan Ljungbergs Utbildningsfond • Friluftsförbundet • Linköpings universitet • MOVIUM – Centrum för stadens utemiljö vid SLU • Skolverket • Naturskoleföreningen • Skogen i skolan, SiS • Nationellt Centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom, NCFE

Konferensinformation

Tid och plats

Konferensen Ute är inne äger rum i Norrköping den 21–22 september 2009 och är förlagd till Louis De Geer konsert & kongress, Norrköpings stadslandskap, Himmelstalundsfältet och Vrinneviskogens stadsnära naturreservat. Huvuddelen av konferensen består av workshops utomhus. Busstransporter anordnas.

Mer information

Louis De Geer konsert & kongress
www.louisdegeer.com/

Himmelstalundsfältet
Karta finns på www.hitta.se.
Sök Himmelstalunds idrottsplats, Norrköping.

Vrinneviskogens stadsnära naturreservat
Karta finns på www.hitta.se.
Sök Tjalve, Norrköping.

Målgrupp

Konferensen vänder sig till skolledare och personal inom förskola/F – 9/gymnasieskola, lärarutbildningar och skolhälsovården samt övriga intresserade yrkesgrupper och ideella ledare inom ämnesområdet friluftsliv, hälsopromotion, natur- och kulturguidning.

Anmälan

Sista anmälningsdag är 1 augusti. Därefter tar vi emot anmälningar i mån av plats. Anmälan är bindande och görs online via konferensens hemsida www.utenavet.se.

Deltagande i workshops

För att kunna organisera olika workshops på bästa sätt ber vi dig att ange vilka workshops du är intresserad att delta i (rangordna första-, andra- och tredjehandsalternativ). OBS! Viktigt med flera alternativ i händelse av fullbokning! Varje workshop har en egen anmälningskod som du anger på anmälningsformuläret. Observera att dina val inte ska uppfattas som platsgaranti. Alla workshops har ett maximerat antal platser. Först till kvarn gäller.

Priser och betalning

Konferensavgift, 2 150 kr (efter 4 maj, 2 450 kr).
Gruppris, 11 pers eller fler, 1 950 kr per deltagare (efter 4 maj, 2 250 kr).

Ovanstående priser är exklusive moms 25%. För att utnyttja grupprabatt krävs en gemensam faktureringsadress på samtliga gruppdeltagare.

I konferensavgiften ingår deltagande i de olika programpunkterna samt lunch och kaffe båda dagarna. I avgiften ingår ej konferensmiddag, resor och logi. Konferensavgiften faktureras.

Konferensmiddag

Trerätters konferensmiddag med underhållning, subventionerat pris per person, 325 kr inkl moms. Ingår inte i konferensavgiften.

Hotellbokning

Om du vill ha hjälp med att boka hotell och resor så rekommenderar vi att du tar kontakt med Ticket Group, Event & Congress, 013-37 41 30 eller via länken <http://utearinne09.ticketmeetings.se>

Bekräftelse

Bekräftelse på ditt deltagande, dina tilldelade val av workshops samt faktura skickas ut under augusti månad.

Avbeställning

Avbokning av deltagande i konferensen skall ske skriftligt till LiU Konferens. Vid avbeställning mottagen efter den 22 augusti debiteras en avgift på 250 kr i administrativ kostnad. Efter den 1 september debiteras 50% av konferensavgiften. Vid utebliven avbokning erläggs 100% av konferensavgiften.

Vi reserverar oss för ändringar i programmet. Konferensprogrammet uppdateras kontinuerligt på hemsidan www.utenavet.se

*Tänk på att konferensen till största delen kommer att vara utomhus.
Kläder och skor bör anpassas efter väderleken.*

Ute är inne

LiU Konferens, Linköpings universitet, 58183 LINKÖPING
Pia Johansson • tfn 013 28 23 68 • pia.johansson@liu.se
Petra Andreasson • tfn 013 28 28 25 • petra.andreasson@liu.se
Fax 013-28 28 58

Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)

NCU verkar för ett holistiskt lärande i växelspel mellan sinnlig erfarenhet och textbaserad kunskap för regional- och lokal utveckling i förskola och skola!

Naturskoleföreningen

Föreningen är ett forum för fältpedagogik och undervisning om natur och kulturlandskapet. Naturen är världens bästa klassrum, Upplevelserna som grund för lärandet!

Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom

Som strategisk aktör vill NCFF stimulera skolor att utveckla arbetsformer och stödjande miljöer som främjar fysisk aktivitet, goda matvanor, hälsa och lärande!

*Barn gör inte som du säger utan som du gör.
Om du gör det spännande och roligt!*

Friluftsförbundet

Friluftsliv och utomhuspedagogik med upplevelsebaserat lärande är grunden för vår unika pedagogik som passar för alla åldrar. Vi har ledarutbildningar med metodik, teknik och ledarskap inom många olika verksamheter. Hälsa och ett aktivt friluftsliv är vår mission!

Erik Johan Ljungbergs Utbildningsfond

Utemiljön ger fler möjligheter än innemiljön!

Movium

Med himlen som tak är det härligt att leva! Därför är ekbacken, staden och kreativa skolgårdar lika nödvändiga för en allsidig utveckling hos både barn och vuxna!

Skogen i Skolan

Skogen är det optimala klassrummet, här kan du kombinera teori med praktik. Genom Skogen i Skolan får du upplevelser och växande kunskap!

Utenavet nationellt nätverk för främjande av utomhuspedagogik

Program

Måndag 21 september

- 08:00–09:30 Registrering, kaffe/te
- 09:30 – 10:00 Inledning
Mille Millnert, rektor, Linköpings universitet.
Svenskt, Nordiskt, Europeiskt och Utomeuropeiskt perspektiv på utomhuspedagogiken som kunskaps- och forskningsfält.
Anders Szczepanski, enhetschef Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU), Linköpings universitet.
Utdelning av Moviums årliga utmärkelse Årets Äppelträd.
- 10:00–10:45 Uterummets oändliga möjligheter – skolgården – förskolegården – stadslandskapet – parkerna och skogen.
Patrik Grahn, prof landskapsarkitektur med miljöpsykologisk inriktning, biolog. Ansvarig för projekt inom natur och hälsa. Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp.
- 10:45–11:30 Faktorer som befrämjar hälsa och lärande hos den växande individen i framtidens skola.
Nina Nelson, doc överläkare, verksamhetschef Barn och ungdomskliniken, Universitetssjukhuset, Linköping.
- 11:30–12:30 Lunch, Louis De Geer konsert & kongress.
- 12:30 Bussar avgår till Vrinneviskogen och Himmelstalundsfältet.
- 13:00–15:00 Parallella workshops utomhus
A10–A54, AB21–AB22
- 15:00–15:45 Kaffe/te (och eventuell busstransport till nästa workshop).
- 15:45–17:45 Parallella workshops utomhus
B10–B54, AB21–AB22
- 18:00 Bussar avgår åter till Louis De Geer konsert & kongress.
- 19:30 Konferensmiddag med underhållning av Varieté Velociped i Flygeln, Norrköping.

Tisdag 22 september

- 08:30–09:15 Läs naturen och kulturen, ”svindla” och njut. Tankar om förundran som grund för inläring.
Stefan Edman, biolog, teknologie hedersdoktor vid Chalmers tekniska högskola, Göteborg.
- 09:15–09:45 Kaffe/te på Louis De Geer konsert & kongress.
- 10:00 Bussar avgår till Vrinneviskogen och Himmelstalundsfältet.
- 10:30–12:30 Parallella workshops utomhus
C11–C57, CD21–CD22
- 12:30–13:45 Lunch utomhus (och eventuell transport till nästa workshop).
- 13:45–15:45 Parallella workshops utomhus
D11–D57, CD21–CD22
- 15:45–16:15 Kaffe/te
- 16:00– Bussar avgår åter till Louis De Geer konsert & kongress

Parallella workshops måndag 21 september

A kl 13.00–15.00 B kl 15.45–17.45 AB kl 13.00–17.45 (OBS! dubbelpass)

Målgrupp: ■ Förskola ▲ Förskoleklass–År 6 ● År 7–9 + gymnasiet

Anm kod **Rubrik/innehåll/seminarieledare**

AB21	Tecken	Himmelstalundsfältet
▲ ●	<p>Språket ligger dolt i landskapet–hällristningar och andra språktecken du lär dig se och tolka. Läs spåren av människornas aktivitet i landskapet som de kommer till uttryck i ortnamn, sägner, sånger och ristningar.</p> <p><i>Jan Paul Strid</i>, professor i toponymistik (ortnamn) <i>Svante Lagman</i> FD rundoktor, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</p>	
A10, B10	10 meter historia i skogen...	Vrinneviskogen
▲	<p>Kom och följ med på ett antal historiska nedslag på 10 meter, Vikingatiden, 1500-talet, 1950-talet... allt kommer vi inte att hinna utforska, men genom praktiska övningar och idéer vill vi ge dig inspiration till att arbeta med skogen i ett historiskt perspektiv.</p> <p><i>Kristin Alexandre</i>, <i>Lena Åbom</i> och <i>Linnea Jägrud</i>, skogskonsulenter, Skogen i Skolan</p>	
A11	100 sätt att promenera	Vrinneviskogen
▲	<p>Här får du tips om hur promenaden kan bli ett pedagogiskt hjälpmedel i den ämnesövergripande undervisningen. Genom t.ex. tipspromenad eller glospromenad får du på ett enkelt sätt in fysisk aktivitet, lek, kunskap och utemiljö i undervisningen.</p> <p><i>Regina Alexandersson</i>, projektassistent, Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdomar</p>	
A12, B12	Att lära in matematik grundskolan	Vrinneviskogen
▲	<p>Vi vill visa hur man kan använda sig av utomhuspedagogik för att skapa lust och engagemang hos eleverna, hur man ute i naturen eller på skolgården kan träna grundläggande begrepp och göra uppskattningar, hur man kan samarbeta och kommunicera matematik och hur man ger fler elever chansen att hitta sitt sätt att lära på. Detta är ett sätt att låta eleverna arbeta med läroplanens mål. Övningar från boken "Att lära in matematik ute".</p> <p><i>Kajsa Molander</i>, Upplandsstiftelsens naturskola och <i>Mia Bucht</i>, Falu naturskola</p>	
A13, B13	Att lära känna en plats	Himmelstalundsfältet
▲ ●	<p>Kontakten med en plats ger förutsättningar för vårt lärande. Genom olika övningar får du prova på hur vi kopplar ihop lärandet och plats. Vi vill lyfta fram metoder där tanken, känslan och handen samverkar.</p> <p><i>Klas Nyberg</i>, enhetschef och <i>Ingemar Nyman</i>, magister utomhuspedagogik, Miljöverkstaden Helsingborg</p>	
A14, B14	Att vara lärare i det utomhuspedagogiska klassrummet	Vrinneviskogen
■ ▲	<p>Arbetet med utomhuspedagogik betyder att växla "klassrum", vilket medför att man vanligtvis måste förändra sin pedagogik. Med konkreta exempel prövar vi på metoder, diskuterar och utbyter erfarenheter för att få "verktyg" för det utomhuspedagogiska ledarskapet.</p> <p><i>Britta Brügge</i>, univ adj utomhuspedagog, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</p>	
A15	Bro bro breja, stolpar och stenar	Stadslandskapet
▲	<p>Barnens lekar är levande kulturhistoria. På Stadsmuseets gård lär vi oss mer om hur det lät förr i tiden när gårdar och gator var lekplatser för både stora och små. Lekar som fungerar än idag.</p> <p><i>Marie-Louise Söderhielm</i>, museipedagog, Norrköpings Stadsmuseum</p>	
A16, B16	Eco-mapping	Vrinneviskogen
●	<p>En praktisk metod för elever att upptäcka vad de kan om naturen där de bor. Genom att göra egna kartor och årstidskalendrar synliggörs traditionell, kulturell och ekologisk kunskap om hur människan använder naturen både nu och förr. Även ett sätt att arbeta över generationsgränserna, unga kan lära sig om det gamla av de gamla.</p> <p><i>Marie Byström</i>, NAPTEK/Centrum för biologisk mångfald, SLU, Uppsala</p>	
A17, B17	Folketro sagor och sägner	Himmelstalundsfältet
▲ ●	<p>Vårt osynliga kulturarv är en källa till kunskap om oss själva ute i ett levande landskap. Här kommer Du att möta folktrons väsen och få kunskap om varför detta område inför framtiden är av största vikt att bearbeta.</p> <p><i>Ebbe Schön</i>, docent folklorist, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</p>	

A18	Forska i närmiljön	Vrinneviskogen
●	<p>Vi funderar tillsammans på biologiska undersökningar i närmiljön som är möjliga att genomföra för elevgrupper. Iakttagelserna blir utgångspunkt för att formulera små forskningsuppgifter. Vi arbetar praktiskt med att göra iakttagelser och formulera hypoteser, samt diskuterar hur det fortsatta arbetet kan genomföras.</p> <p><i>Britt-Marie Lidesten och Christina Polgren</i> Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik, Uppsala universitet</p>	
A19	Friluftsliv i skolan genom upplevelsebaserat lärande	Vrinneviskogen
●	<p>Utveckla en förståelse för hur rörelse och friluftsliv inom skolans alla stadier kan utveckla lär- och grupprocesser samt stärka individen. Denna workshop vänder sig till dig som vill veta hur uppnående mål i friluftsliv för år nio kan se ut? Mål med utgångspunkt, att eleverna ska bli natursäkra och naturmedvetna individer. Denna förflyttning måste ske successivt med hjälp av pedagogerna i skolan.</p> <p><i>Charlotta Burger Bäckström</i>, GIH, kursledare i Friluftsförbundet.</p>	
A20, B20	Friluftsteknik	Vrinneviskogen
■ ▲	<p>Surra, hugga, tälja och elda. Den här kunskapen förmedlades tidigare av de äldre som hade lärt sig av sina förfäder. Idag har vi ingen naturlig koppling till att få den kunskapen och här har vi en möjlighet att lära barnen hur vi använder verktygen på ett korrekt och säkert sätt. Vi lär oss använda de olika verktygen och diskuterar regler samt förhållningssätt. Att bygga utan spik och hammare är oftast att föredra när vi är ute med eleverna i skogen. Här lär du dig att göra surringar som håller?</p> <p><i>Pia Nilsson och Joachim Fryklund</i>, Naturskolan Sölvesborgs kommun</p>	
A21, B21	Frön och färger	Vrinneviskogen
■ ▲	<p>Hösten är färgsprakande med lövens alla färger och alla olikfärgade och olikformade frön. Varför kallas nyponet för klipulver? Naturskolan i Sollentuna har under flera år arbetat tematiskt med frön, frukter, former och färger.</p> <p><i>Anna Carin Nyberg</i>, naturskolelärare på Utomhuspedagogiskt Centrum i Sollentuna</p>	
A22, B22	Färg, form och funktion i naturen	Vrinneviskogen
▲	<p>Att bygga ett arbetsområde utifrån färg, form och funktion. Det handlar om resurser från naturen, färger och aktiviteter utomhus. Basen är material i naturen. Idéerna tas från tidningen X-Bi-lagan, som ges ut av Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik.</p> <p><i>Susie Broquist Lundegård</i>, Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik och Södertälje Naturskola</p>	
A23, B23	Geo-caching för åk 7–9	Vrinneviskogen
●	<p>Spännande med ny teknik. Leta rätt på skatter i naturen med hjälp av en GPS. På plats gör ni sedan uppdrag av olika slag. Det finns möjlighet att lägga upp det som en skattjakt eller en tävling. Obs! Vid Geo-caching får man en skatt, men man ger också en. Ta därför med en liten sak som ni kan lägga som skatt till nästa grupp som hittar skattgömmen.</p> <p><i>Lennart Wahlén, Susanne Ekman och Anna Holst</i>, Naturskolepedagoger. Naturskolan vid Sörmlandskusten</p>	
A24	Gråsuggor och produktiva frågor	Vrinneviskogen
▲	<p>Naturskolan har under många år använt gråsuggor som läromedel för att skapa nyfikenhet på småkryp. Produktiva frågor är en bra metod för att få elever att reflektera och dra egna slutsatser. Du får hjälp att strukturera och systematisera ditt eget sätt att ställa produktiva frågor samtidigt som du lär dig om gråsuggornas liv!</p> <p><i>Carolina Andersson och Anders W.Kjellsson</i>, Naturskolan i Lund</p>	
A25, B25	Isop, vänderot och andra örtagubbar	Stadslandskapet
■ ▲ ●	<p>Doftande, färgstarkt, välsmakande eller bittert - bland örtagårdens lättodlade växter finns mycket i att hämta för bin, fjärilar och människor. Lär dig mer om växter och odling av erfarna trädgårdsmästare som vet hur det fungerade när skolträdgården var obligatorisk på landets lärarutbildningar.</p> <p><i>Börje Persson och Rolf Gustavsson</i>, trädgårdsmästare Brostugans örtagård, Norrköping</p>	
A27, B27	Kalla fakta om eld	Himmelstalundsfältet
▲	<p>Hur klarar människan och andra djur att hålla värmen? Runt en flammande eld undersöker vi värmeenergin med utgångspunkt i läroplanens uppnåendemål för elever år 5. Så kombinerar man lekar och trivsel runt brasan med skolämnen som fysik, kemi och biologi.</p> <p><i>Karin Markholm, Karin Nilsson och Ingrid Håkansson</i>, Lärarutbildningen i Malmö</p>	
A28, B28	Konstverk av naturens material	Vrinneviskogen
■ ▲	<p>Av växter, bär, bark och nötter målar du en tavla på sandpapper. Av pinnar och snören tillverkar du ramen till ditt konstverk. Du får också möjlighet att lära dig att göra en smugglarstek och hur man kan använda den och andra knopar. Barnen upplever detta som mycket spännande.</p> <p><i>Ingrid Persson</i>, klasslärare 4–6, <i>Maria Olsson</i>, klasslärare 1–3, Rutsborgskolan Bjärred</p>	

A29, B29	Kottebana för alla	Vrinneviskogen
■ ▲	Följ med på en naturstig med sinnesstimulans i centrum. Vi använder rullstol och ögonbindel för att uppleva naturen på nytt sätt, och testar om vår balans är i nivå med barnens i den populära äventyrsbanan Kottebanan i Vrinneviskogen. <i>Eva Siljeholm, ekolog, Monica Ericsson, Synskadades Riksförbund, Thomas Åkerberg, NHIF, Norrköping</i>	
A30, B30	Kul i sta'n	Stadslandskapet
■ ▲ ●	Vilka värden finns i stadens utemiljö? Pröva olika sätt att stimulera barn och unga att få upp ögonen för stadens natur. Ta del av övningar för skolgårdar, parker och grönskande stadsrum som berör kropp och själ. Som ökar kroppsmedvetenhet och tränar social kompetens. Och som berör rädsla, glädje och nyfikenhet. <i>Stefan von Bothmer, Kosters Trädgårdar, Sydkoster</i>	
A31	Ledarskapet i uterummet	Vrinneviskogen
■ ▲ ●	Hur jag får gruppen trygg och motiverad att göra det jag tänkt. <i>Anders Johansson, utomhuspedagog och Johan Sandzen, utställningskreatör, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</i>	
A32, B32	Leka och lära in matematik ute förskolan.	Vrinneviskogen
■	Matematik är mycket mer än siffror och tal på papper. Med förskolebarnen passar det utmärkt att arbeta med språket, grundläggande begrepp, sortering och mönster – ute naturligtvis och i lekform. Vi får praktiskt pröva på lekar och övningar som passar för de yngsta i naturen eller för förskolegården. Författare till boken "Leka och lära matematik ute" visar övningar. <i>Kajsa Molander, Upplandsstiftelsen Mia Bucht, Naturskolan Falun</i>	
B33	Lekfulla övningar som befäster kunskap	Vrinneviskogen
▲	Workshopen ger praktiska och konkreta exempel på hur man jobbar med skolans mål i skolskogen. Du får även viktiga argument för att ha en skolskog. Exempel på övningar: Walk and talk – samtal på engelska, Evolutionsleken – från amöba till människa, Äggleken – om djurens förutsättningar i naturen. <i>Ronny Söderqvist, Ma/NO lärare, Annika Viklund, fritidspedagog, Svalsta skola i Nyköping</i>	
A36, B36	Mer rörelse i skolskogen	Vrinneviskogen
▲ ●	Här lär du dig bland annat hur du bygger säkra teknikbanor som tränar barnens koordination, syreupptagning och fysik. Dessutom får du tips på övningar som kan förbättra gruppsammanhållningen och samarbetsförmågan bland dina elever <i>Jens Meyer, kontaktperson för Skogen i Skolan, Värmland, Slöjd/Teknik lärare Hammarlund 7–9 Maria Käck, resurspedagog, Fredricelundsskolan f–6</i>	
A37, B37	Människans avtryck	Stadslandskapet
■ ▲	Tillsammans med en arkitekt letar och undersöker vi, med hjälp av olika verktyg, de rum vi möter i staden. Hur kan spåren vi hittar berätta för oss om livet i staden, för och nu? Lektionen ska inspirera och ge lärarna material att tillsammans med barnen fortsätta göra egna upptäcktsfärder i stadens rum. <i>Mania Teimouri, arkitekturpedagog, Göteborg</i>	
A38, B38	Naturen som arena för grupputveckling – analys och reflexion	Vrinneviskogen
●	Varje klass har sin unika gruppprocess. Samarbetsövningar kan vara ett sätt att synliggöra för eleverna vilka beteenden som skapar ett gott samarbetsklimat. Hur hittar man former där alla kan komma till sin rätt? Vi provar olika övningar och diskuterar hur gruppprocessen kan analyseras och användas i olika typer av klasser. <i>Peter Göttinger, Informatör – Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom och Idrottslärare Lindeskolan.</i>	
A39, B39	Naturen som pedagogiskt hjälpmedel	Vrinneviskogen
■	I Ur och Skur i förskolan. Läroplanens mål uppfylls genom en väl organiserad och planerad pedagogisk verksamhet. Vi visar praktiskt hur vi arbetar med I Ur och Skur i förskolan. Denna workshop vänder sig till dig som vill veta mer om I Ur och Skurs pedagogiska arbetssätt. <i>Py Dalaryd, förskollärare I Ur och Skur och kursledare Friluftsförbundet</i>	
A40, B40	Närmiljö blir lärmiljö – natur- och kulturlandskapet skapar hållbara minnen	Vrinneviskogen
■ ▲	Vad betyder platsen för det sinnliga lärandet i kopplingen mellan praktik och teori för ett utvidgat lärande. Detta pass innehåller bland annat exempel på biologi, ekologi, geografi och samarbete. <i>Anders Szczepanski, enhetschef ass visiting prof outdoor education, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik – Hälsa – Lärande – Miljö (NCU)</i>	

A42, B42	Skogsmullemetodik i praktiken	Vrinneviskogen
■	Med leken som metod för lärandet, undersöker och upptäcker mullebarnen naturen. Här får du tips och idéer på lekar och övningar att använda i verksamheten. Denna workshop vänder sig till dig som vill veta mer om metodiken i Skogsmulleverksamheten och hur du använder dig av den i förskolan och i förskoleklassen. <i>Lena Lindström, kursledare Friluftsförbundet</i>	
A43, B43	Skolskogen som framgångsrik lärmiljö	Vrinneviskogen
▲ ●	Hur kan praktiskt skolarbete bedrivas i skogen? Hur kan du med hjälp av skogen kombinera teori och praktik i ett ämnesintegrerat lärande? Få konkreta tips på övningar som du kan inspireras av i ditt eget arbete med elever i skogen. <i>Erika Nilsson, regionkoordinator, Skogen i Skolans rikskansli</i>	
A44, B44	Småkryp	Vrinneviskogen
▲	Nynäshamns Naturskola har tagit emot klasser i 20 år. Ett tema som klasserna får uppleva är ”Småkryp”. Under en sådan dag får eleverna samla in och komma småkrypen in på livet. I denna workshop får vi prova på insamlingsmetoder och vi diskuterar hur man kan förhålla sig pedagogiskt till eleverna men också hur man håller ihop gruppen på ett praktiskt sätt ute i fält. Författare till boken ”Att lära in ute året runt” visar övningar. <i>Mats Wejdmark, Nynäshamns Naturskola</i>	
A45, B45	Språket – matematiken och estetiska ämnen utomhus	Vrinneviskogen
▲	Vi arbetar ämnesinriktat och ämnesöverskridande med matematik, språk samt estetiska ämnesområdet. Kroppen, alla våra sinnen och rörelse är centrala delar och ämnena kopplas till strävansmålen i läroplanen för grundskolan. <i>Katarina Johansson, adj. magister utomhuspedagogik, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</i>	
A46, B46	Spår och spårtecken	Vrinneviskogen
▲	Vill du lära dig att tolka de spår som skogens djur lämnar efter sig? Eller lära dig mer om vad de svenska djuren äter och hur de bor? Med hjälp av roliga övningar får du lära dig mer om de djur som finns i de svenska skolorna. Givetvis använder vi uterummet som skolsal och använder oss av det vi kan finna i naturen. <i>Anna Ljungberg och Henrik Falk, Svenska Jägareförbundet</i>	
A47, B47	Upplevelsebaserad matematik/praktisk matematik	Vrinneviskogen
▲	Upplev matematik med hela kroppen och alla sinnen – få ”AHA!-upplevelser” och kom ihåg vad du lärt dig. Befäst kunskaper genom upplevelser. En workshop för dig som vill jobba med matematik utifrån kursplanen med förhoppningar om att eleverna kommer ihåg vad de lärt sig – även efter Nationella proven. <i>Morten Ingwersen, lärare I Ur och Skur skola Friluftsförbundet</i>	
A48, B48	Upplevelsebaserat projektarbete i skolan.	Vrinneviskogen
▲ ●	Integrera ämnen och nå fler av kursplanens mål genom upplevelsebaserat projektarbete utomhus. I Ur och Skurs skolor har detta som ett arbetssätt och vill visa det här. Denna workshop vänder sig till dig som vill ha exempel på planering och genomförande av upplevelsebaserat projektarbete utanför klassrummet i närmiljön. <i>Lisa Frisk, rektor, kursledare i Friluftsförbundet.</i>	
A50, B50	Utesvenska	Vrinneviskogen
▲ ●	Utemiljön kan vara otroligt användbar för att förbättra lärandet och öka måluppfyllelsen i alla ämnen. På denna workshop får ni uppleva, leka och lära svenska på ett kreativt sätt utomhus. Övningarna som bland annat kommer att handla om kreativt berättande, läsa, lyssna och förstå och ord och bokstäver är smakprov från den kommande boken Att lära in svenska ute. Alla övningarna är kopplade till kursplanemålen för svenska i grundskolan. <i>Helene Grantz, Uddevallas natur- och kulturskola och Eva Persson, Naturskola i Lund</i>	
B51	Utomhusmatematik	Vrinneviskogen
▲ ●	Läroplanen – Grundläggande färdigheter – Modellen i undervisningen. Övningar: Avstånd, areor, volymer, diagram, medelvärden m.m. <i>Janeric Mörck, adjunkt, naturskolelärare, läroboksförfattare. Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</i>	
A53, B53	Vattenlevande organismer	Vrinneviskogen
■ ▲ ●	Växter och djur i en liten näringsrik damm eller sjö. Hur kan de leva där? Håva in, göra akvarier. Deltagarna får låna vadarbyxor och håvar. <i>Kjell Leander, gymnasielärare, Leksand</i>	

- Med lek och fantasi och en och annan sång, öppnar vi ögonen för det lilla i naturen. Med hela kroppen gör vi saker som fastnar i knoppen! Med uppdrag, för olika åldrar tränar vi begreppsbildning, letar hemliga saker, stimulerar och fantiserar. Med fakta och bilder lägger vi pussel, letar fåglar, spår, djur, allt som vi kan hitta i vår underbara natur med tema anpassat efter årstiden. För förskolebarn. Författare till boken "Leka och lära matematik ute" visar övningar.

Gerd Strandberg, Eriksbergs naturskola, Uppsala

Parallella workshops tisdag 22 september

C kl 10.00–12.30 D kl 13.45–15.45 CD kl 10.00–15.45 (OBS! dubbelpass)

Målgrupp: ■ Förskola ▲ Förskoleklass–År 6 ● År 7–9+gymnasiet

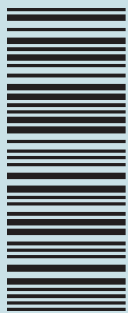
Anm kod **Rubrik/innehåll/seminarieledare**

CD21	Tecken	Himmelstalundsfältet
▲ ●	<p>Språket ligger dolt i landskapet–hällristningar och andra språktecken du lär dig se och tolka. Läs spåren av människornas aktivitet i landskapet som de kommer till uttryck i ortnamn, sägner, sånger och ristningar.</p> <p><i>Jan Paul Strid</i>, professor i toplingvistik (ortnamn) <i>Svante Lagman</i> FD rundoktor, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</p>	
C11, D11	Använd uterummet som en lärandemiljö i kommunikation!	Vrinneviskogen
●	<p>Våra verktyg är språk i olika sammanhang–energi, kroppen, färger, former, känslor, värden, visioner... Skönlitteraturen, naturvetenskapen, estetiken och hållbar utveckling är viktiga utgångspunkter. Övningarna som bland annat kommer att handla om kreativt berättande, läsa, lyssna och förstå är smakprov från den kommande boken <i>Att lära in svenska ute</i>.</p> <p><i>Ammi Wohlin</i>, Naturskoleföreningen</p>	
C12, D12	Att flytta ut lärandet i naturen	Vrinneviskogen
▲	<p>En workshop för dig som vill med inte vågar flytta ut lärandet. Här får du grunderna så att eleverna har roligt och blir trygga i naturen. Hur jag skapar ett bra klimat för lärande där vi vuxna är förebilder. Grunden till en hållbar utveckling för oss och för eleverna. Metodik och praktiska övningar.</p> <p><i>Mathilda Lindström Lindström</i>, I Ur och Skur rektor och kursledare Friluftsförbundet</p>	
C13	Att lära in engelska utomhus–åk 7	Vrinneviskogen
▲	<p>Finns det någon åldersgräns för att ha en fungerande engelskundervisning utomhus? Kan en grupp 11-åringar verkligen få något gjort ute? Finns det en risk att de går vilse? Låt uterummet bli en källa för inspiration i språkinläringen. Ta på orden, känn på känslan, lek med grammatiken. Vår skiftande miljö ger oändligt många möjligheter att lära ett nytt språk.</p> <p>Författare till boken "Att lära in engelska ute" visar övningar. <i>Lotta Carlegård</i>, lärare i engelska/svenska, Falun naturskola</p>	
D13	100 sätt att promenera	Vrinneviskogen
▲	<p>Här får du tips om hur promenaden kan bli ett pedagogiskt hjälpmedel i den ämnesövergripande undervisningen. Genom t.ex. tipspromenad eller glospromenad får du på ett enkelt sätt in fysisk aktivitet, lek, kunskap och utemiljö i undervisningen.</p> <p><i>Regina Alexandersson</i>, projektassistent, Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdomar</p>	
C14, D14	Barn med kniv på säkert vis	Vrinneviskogen
▲ ●	<p>Täljarskola som på ett pedagogiskt sätt visar hur barn och ungdomar använder kniven som verktyg. En praktisk och pedagogisk station med många tips och råd. Material ur boken "Våra skogsträd" presenteras också.</p> <p><i>Kjell Johnsson</i>, skolkontakt, Skogen i Skolan och <i>Per Olausson</i>, skogskonsulent, Skogsstyrelsen</p>	
C15, D15	Dinosaurier och andra fossil	Vrinneviskogen
■ ▲	<p>Följ med på en resa tillbaka i tiden i övningen som handlar om jordens historia i form av en synlig tidslinje där en meter motsvarar miljontals år. Vi kommer att stanna upp lite extra under dinosauriernas tid och med hjälp av fossil och en berättelse få mer vetskap om vad fossil är för något samt vilka djur som levde i Sverige under denna period.</p> <p><i>Elisabeth Einarsson</i> paleontolog vid Lunds Universitet samt pedagog på Kristianstad Naturskola</p>	
C16, D16	Friluftsliv, utomhuspedagogik och upplevelsebaserat lärande	Vrinneviskogen
▲	<p>I Ur och Skur i skolan. Läroplanens mål uppfylls genom en väl organiserad och planerad pedagogisk verksamhet. Vi visar praktiskt hur vi arbetar med I Ur och Skur i skolan. Denna workshop vänder sig till dig som vill veta mer om I Ur och Skurs pedagogiska arbetssätt.</p> <p><i>Kerstin Andersson</i>, kursledare Friluftsförbundet</p>	

- C18, D18 Från "jag-spelare" till "lagspelare"!** **Vrinneviskogen**
- ▲ Genom olika samarbets- och gruppövningar stärker vi gruppkänslan i klassen eller på fritidshemmet. Vi ger tips och idéer på olika övningar, som kommer att vara till hjälp för pedagogerna. En del av övningarna kommer vi att genomföra i praktiken och vi avslutar med en gemensam diskussion.
Camilla Jönsson, Patrik Mårtensson och Marita Niemi, fritidspedagoger, Lomma kommun
- C19 Fyll på ryggsäcken!** **Vrinneviskogen**
- Fyll på din kunskapsäck med användbara tips och idéer kring hur du kan planera och genomföra olika friluftslivsaktiviteter i naturen. Plocka mellan olika pedagogiska arbetssätt, naturupplevelser och matnyttiga aktiviteter. Denna workshop vänder sig till dig som vill bli säkrare på att undervisa i och om natur.
Maria Ehlin, idrott- och friluftsläroare/workshopledare Friluftsförbundet
- C21 GPS i ekologiundervisningen** **Vrinneviskogen**
- GPS kopplat till kartor är ett användbart hjälpmedel vid ekologiundersökningar. Vi resonerar om olika möjligheter att använda GPS och testar användningen i fält. Ta gärna med egen GPS, vi har också några till utlåning.
Britt-Marie Lidesten och Christina Polgren Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik, Uppsala universitet
- C22 Gråsuggor och produktiva frågor** **Vrinneviskogen**
- Naturskolan har under många år använt gråsuggor som läromedel för att skapa nyfikenhet på småkryp. Produktiva frågor är en bra metod för att få barn att reflektera och dra egna slutsatser. Du får hjälp att strukturera och systematisera ditt eget sätt att ställa produktiva frågor samtidigt som du lär dig om gråsuggornas liv!
Carolina Andersson och Anders W.Kjellsson, Naturskolan i Lund
- D22 Bro bro breja, stolpar och stenar** **Stadslandskapet**
- ▲ Barnens lekar är levande kulturhistoria. På Stadsmuseets gård lär vi oss mer om hur det lät förr i tiden när gårdar och gator var lekplatser för både stora och små. Lekar som fungerar än idag.
Marie-Louise Söderhielm, museipedagog, Norrköpings Stadsmuseum
- C24, D24 Hur och vad jag kan göra ute i naturen med barnen** **Vrinneviskogen**
- För dig som är nybörjare med att arbeta med barn ut i naturen. Här får du grunderna i att ha roligt och att bli trygg i naturen. Hur jag skapar ett bra klimat för lärande där vi vuxna är förebilder. Mot en hållbar utveckling och förståelse för fördelarna med att vara ute, med lek och övningar.
Harriet Guter, kursledare Friluftsförbundet
- C25, D25 Katten på råttan och råttan på repet** **Vrinneviskogen**
- Repet som pedagogiskt redskap för lek och lärande i språk och matematik utomhus.
Boel Jonsson, förskollärare magister utomhuspedagogik, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)
- C26, D26 Kryp, snubbla, upptäck! Naturen som lek och lärlplats för de allra minsta.** **Vrinneviskogen**
- I naturen finns utmaningar på allas nivå, här finns leksaker man inte behöver konkurrera om. Ha roligt tillsammans är ledorden för naturupplevelsen för de minsta. Vi visar hur vi genom gemensamma upplevelser och upptäckter skapar glädje i lärandet och vistelsen i naturen. Denna workshop vänder sig till dig som vill få tips och idéer för små barns naturkontakt.
Ulla Whilborg, kursledare Friluftsförbundet
- C27, D27 Kännskap en praktisk kunskap!** **Vrinneviskogen**
- Att för barnen se sammanhang är en perfekt förutsättning för att lära om naturen. Med hjälp av Kännskapsduken, kommer vi att göra kretslopp och utifrån frågor lära oss mer om naturen. Du får inspiration till en roligare daglig utevistelse.
Anders Ohlsson, kursledare Friluftsförbundet
- C28, D28 Leka bör man annars dör man** **Stadslandskapet**
- ▲ Att leka är livet för både gammal och ung – och ett sätt att umgås sedan urminnes tider. Vi provar hur lekar kan användas för att få barn att lyssna, känna trygghet och bli samspelade i grupp.
Barbro Samuelsson, IPA Barns rätt till lek, Stockholm
- C29, D29 Livet kring eken** **Vrinneviskogen**
- ▲ Livet kring eken, hur man kan arbeta tematiskt. Vi visar hur man enkelt kan utgå från t ex eken, Quercus robur och utifrån det väva alla skolans ämnen, so, no, sv, eng, ma, slöjd, idrott, bild och musik. Det blir alltifrån, Rumskullaeken, Darwin, kungar, flaskskepp, visor, fåglar, insekter, växter och djur.
Monica Happe Linde och Lena Sköldberg, Håbo Naturskola Vattunöden

C30, D30	Livsstil	Vrinneviskogen
●	Hållbar utveckling är vår tids stora utmaning. Vår livsstil ger avtryck. Genom metoder som ekologiska fototryck, tankeslinga i naturen och ekologisk mat på stormkök ges verktyg till elevaktiva diskussioner kring vår livsstil. <i>Kalle Lindeborg, naturskolelärare, Utomhuspedagogiskt Centrum i Sollentuna</i>	
C31, D31	Matte och ljud, diskutera-lyssna-agera, ett aktivt lärande	Vrinneviskogen
■ ▲	I leken utforskar vi gemensamt det spännande och sköna i matematiken. Med hjälp av kreativitet och fantasi utvecklar vi förståelse. Vi lär oss lära av varandra och om vårt eget lärande. Här ingår även ljud och hur vi uppfattar ljud. Tips och idéer kring temat "Ljud i natur". Var kommer ljudet från? Hur snabbt går ljudet? Varför ser örat ut som det gör? Ljudupplevelser som vi hjälps åt att genomföra! <i>Irja Israelsson, mellanstadielärare och Karin Gudmundsson, mellanstadielärare</i>	
C32, D32	Natur för alla!	Vrinneviskogen
■ ▲ ●	Vad gör du när inte benen kan ta dig dit du vill, när inte synen räcker till eller när du inte kan förklara för din omgivning att "idag vill jag ut och ligga bland vitsipporna"? Vi arbetar för att eleverna i särskolan ska få en positiv naturupplevelse. Vi vill på ett enkelt sätt förmedla hur man kan arbeta med elever med fysiska och psykiska funktionshinder för att dessa ska få en aktiv utevistelse med möjligheter till inläring på varje elevs nivå. <i>Pia Nilsson och Joachim Fryklund, Naturskolan Sölvesborgs kommun</i>	
C33	Naturen möter tekniken	Vrinneviskogen
■ ▲ ●	Att använda modern utställningsteknik för att skapa spänning och intresse i landskapet. Vi visar och skapar en interaktiv upplevelsesteg. <i>Johan Sandzen, utställningskreatör Anders Johansson, utomhuspedagog, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</i>	
C34, D34	NO-ämnet – inte bara biologi när du är ute	Vrinneviskogen
▲	Utomhusundervisningen behöver inte bara vara biologi! Du får här förslag på övningar i de övriga no-ämnena. Du får även arbeta med undervisningen på ett tematiskt ämnesövergripande sätt. <i>Kristina Thorshag, magister utomhuspedagogik, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)</i>	
C35, D35	Samarbetsövningar – en väg till bättre trygghet, tillit och lärande	Vrinneviskogen
▲ ●	Genom att använda medvetet valda övningar där deltagarna ökar sin egen känsla av trygghet och tillit till andra kan du som ledare och lärare bidra till både den enskilda deltagarens känsla av välmående och ökad kunskapsinhämtning. Detta pass innehåller flera exempel på denna typ av övningar, samt träning i den viktiga reflektionen om vad som hänt, hur det känts och vad man lärt. <i>Helena Alsegård, univ.adj, utomhuspedagog, idrottslärare</i>	
C36, D36	Sinnena	Vrinneviskogen
■ ▲	Nynäshamns Naturskola har tagit emot klasser i 20 år. Ett tema som klasserna får uppleva är "Sinnena". Det är en dag som handlar om sinnena med alla sinnen. I denna workshop får vi använda alla våra sinnen och uppleva naturen på ett annorlunda sätt. Att ibland förse med ögonbindel och kanske krama några träd är en naturlig del i detta tema. Författare till boken "Att lära in ute året runt" visar övningar. <i>Robert Lättman, Nynäshamns naturskola</i>	
C41, D41	Slöjda enkelt ute	Vrinneviskogen
▲	Det skall vara enkelt och roligt att flytta slöjden utomhus. Vi kommer slöjda i färskt trä med garn och tråd och tillverka enkla slöjdalster. Vi visar på hjälpmedel och tekniker som förenklar och höjer säkerheten för eleverna. <i>Kristian Kinde, slöjdlärare och utepedagog, Utomhuspedagogiskt Centrum i Sollentuna</i>	
C44, D44	Staden berättar	Stadslandskapet
■ ▲ ●	Upptäck stadens kultur, natur och innersta väsen på en berättares vis. Följ med på en vandring där stadslandskapet med byggnader, strömmande vatten och natur sätter fantasin i rörelse under ledning av en dramapedagog som också hjälper till med talteknik så att rösten bär. <i>Marinella Rolfart, pedagog och skådespelare, Papagena kulturproduktion, Norrköping</i>	
C46, D46	Svamp överallt – om man kan se dem!	Vrinneviskogen
●	Märkliga och svårförstådda eller snarare och fascinerande – om man kan se dem. Lär dig att se med svampglasögon. Följ med ArtDatabankens mykolog och forskare Anders Dahlberg och bekanta dig lite med vad man kan se, berätta och göra. <i>Anders Dahlberg, Mykolog och forskare, ArtDatabanken i samarbete med Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik</i>	

- C47, D47 Tema myller – så blir du vän med småkrypen** **Vrinneviskogen**
- Ett myllrande mångfald under våra skosulor utgör en livsviktig bas för människans existens i ekosystemet. Du blir här med på en resa i lärande för hållbar utveckling med utgångspunkt i djurgrupper som levde på vår jord långt före människans inträde i naturhistorien.
▲
● *Gunnar Sjödin*, biolog, naturskoleföreståndare, Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik (NCU)
- C48, D48 Torstens mattelabb** **Stadslandskapet**
- Med plankor, västar, glädje och lust kan vilken skolgård som helst bli ett matematiskt laboratorium. Vi använder gräs, asfalt och välbeprövad rekvisita som utgångspunkt för levande, lovande matematik.
▲
● *Torsten Kellander*, utomhuspedagog, SLU Torslunda, Öland
- C49, D49 Uppmärksamhet, upptäckter, upplevelser – Ute** **Vrinneviskogen**
- ▲ Aktiviteterna är testade med ett stort antal kursdeltagare vid Karlstads universitet. Det handlar om vattenbowl-
● ling, byggteknik med naturföremål, spår bana på direkten och en övning i hur man tränar uppmärksamhet i naturen med hjälp av klurisar. Jag kan avslöja att de är skapade av en 9-åring.
Susanne Walan, univ. adj., Karlstad universitet
- C52, D52 Utebild** **Vrinneviskogen**
- ▲ Här är landskapet, eleverna och upptäckarglädjen utgångspunkter när vi med hjälp av en konstnär fördjupar
● innehållet i bildundervisningen. Om att uppleva konst och varför eget skapande kan leda till fördjupat miljöengagemang.
Marie Gayatri Kristoffersson, konstnär, Göteborg
- C53, D53 Våga gå ut med eleverna men glöm inte säkerheten!** **Vrinneviskogen**
- Med rätt kunskap och utrustning kan du förebygga och hantera de risker som finns med verksamhet utomhus.
▲ Vi ger dig verktyg för att våga gå ut med barnen/eleverna samtidigt som din kunskap ökar elevernas säkerhet.
● Du får också information om de kunskaper som behövs för friluftssäkerhet som tema på din skola.
Jan Alsander, utbildningschef, Civilförsvarsförbundet
Carina Brage, magister utomhuspedagogik, verksamhetschef Calluna utbildning
- C54, D54 Vågor, prickar, rutor och streck** **Stadslandskapet**
- Upptäck mönster i omgivningen som kan förädlas till en symbol för din skola eller förskola. Möt och lär av en
▲ konstnär med erfarenhet av att arbeta tillsammans med barn i alla åldrar om vad som fungerar när man vill
● förvandla väggar, staket eller andra föremål till sprakande konstverk.
Diina Hviid, konstnär, Stockholm
- C56, D56 Äventyrsdag med samarbetsövningar** **Vrinneviskogen**
- ▲ Att få klassen (gruppen) att fungera tillsammans så att ett bra klimat för inläring skapas är grundläggande.
● Med vår äventyrsdag ute får eleverna i mindre grupper lösa problem i naturen och därigenom träna på att samarbeta. Exempel på aktiviteter: Det vandrande A-et, Upp på berget, Monsterpromenad, Över helvetesgapet, Dracula.
Sven Andersson och *Mikael Bernövall*, Enabygdens naturskoleverksamhet
- C57, D57 Träning på köpet med utomhuspedagogik** **Vrinneviskogen**
- Integrera barn med Down Syndrom i förskolor som arbetar med utomhuspedagogik. Grovmotoriken tränas och utvecklas automatiskt utan planerad träning. Skapa istället lust och möjlighet till lärande med fokus på annan inläring i utomhusmiljö. Denna workshop vänder sig till dig som Förskolepersonal, assistent och annan personal som möter barn med liknande funktionshinder.
Britt-Marie Johansson, förskollärare och *Helene Ingerstad*, assistent, Friluftsförbundet

20076079

B

Linköping
Porto betalt

Du är välkommen att anmäla dig via vår hemsida
www.utenavet.se

Ute är inne!

LiU Konferens, Linköpings universitet, 581 83 Linköping
Pia Johansson • tfn 013 28 23 68 • pia.johansson@liu.se
Petra Andreasson • tfn 013 28 28 25 • petra.andreasson@liu.se
Fax 013-28 28 58